

بررسی و تحلیل محتوای ادبی مطبوعات کودک و نوجوان ایران و بلاروس: رده‌بندی و مشخصات اخلاقی - معنوی

نوریه قربانی ابراهیمی^۱

چکیده

در مقاله حاضر رده‌بندی و مشخصه‌های محتوای ادبی مطبوعات معاصر کودک و نوجوان ایران و بلاروس مورد بررسی و ارزیابی قرار گرفته است. مجلات برگزیده شده جهت تحقیق، از لحاظ عملکرد تربیتی نسل کودک و نوجوان به منظور شکل‌گیری درک و شناخت آنها، از جایگاه خاصی در فضای رسانه‌ای کشور خود برخوردار هستند. در این تحقیق سعی شده است، خصوصیات کارکردی مجلات کودک و نوجوان معاصر ایران و بلاروس نشان داده شود و همچنین میزان انعکاس مؤلفه‌های ملی، فرهنگی و تاریخی در محتوای آنها مشخص شود. علاوه بر این، توازن لازم ما بین مطالب آموزشی و سرگرمی در این نوع مجلات، از لحاظ جهت‌گیری اخلاقی و معنوی بخشی از مندرجات، وفاداری به سنن ملی و همچنین متدها و روشهای جدید برای دیالوگ بین روزنامه‌نگار و مخاطب، سنجش شده است. نتایج حاصله می‌توانند به منظور پیشرفت فعالیت‌های ژورنالیستی در حوزه کودک و نوجوان، بررسی مسائل عملکردی مطبوعات کودک و نوجوان در کشورهای ایران و بلاروس، مورد استفاده قرار گیرند.

واژگان کلیدی: فضای رسانه‌ای، مطبوعات کودک و نوجوان، سبک ادبی، معنوی^۰ اخلاقی، تربیت.

^۱. دانشجوی دکتری روزنامه نگاری دانشگاه ملی بلاروس، ایمیل: noorieh_gh_e@mail.ru

مقدمه

بررسی و مقایسه رسانه‌های گروهی دو کشور ایران و بلاروس، که ادبیات، فرهنگ و ادیان متفاوت دارند، اما توسط سیاست‌های دولتی تقریباً مشابه‌ای اداره می‌شوند، به ما این امکان را می‌دهد که؛ تمایز و یا شباهت‌های فضای جامعه‌ای، ارزش‌های ملی، نوع تفکر روزنامه‌نگاران و نویسندگان، میزان آزادی مطبوعات، محتوای مطالب چاپ شده و اما میزان تأثیر مطبوعات بر روی مخاطبین را بهتر درک کنیم. قاعدتاً یکی از مسائل مورد مطالعه در فضای رسانه‌ای هر کشور، میزان و نوع تأثیر در درک و آگاهی مخاطبین است، حال اگر خوانندگان مورد نظر، جمعیت کودک و نوجوان باشند، حساسیت موضوع بیشتر می‌شود، زیرا که جهان بینی، تربیت اخلاقی و هنجارهای رفتاری شخص در سنین پایین شکل می‌گیرد. امروزه رشد و افزایش ارتباطات ما بین جوامع و میل پیوستن به دهکده جهانی باعث بروز ناهنجاری‌های در بین نسل کودک و نوجوان می‌شود، ناهنجاری‌های همچون تغییر مسیر ارزش‌های زندگی، از بین رفتن تدریجی ارزش‌های اخلاقی-معنوی و الگوپردازی از رفتارهای اجتماعی و ارزش‌های فرهنگی که در جوامع غربی مرسوم هستند. از این رو پر رنگ تر شدن نقش مطبوعات کودک و نوجوان در حفظ ارزش‌های دینی، ملی و فرهنگی و همچنین نقش تربیتی آنها در رشد معنوی، نبوغ و حس زیبایی‌شناسی مخاطبینشان غیر قابل انکار است.

همانطور که می‌دانیم پس از پیروزی انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷، ارزش‌ها و اصول کشور بر مبنای جهان بینی اسلامی پی‌ریزی شد. از آن زمان تربیت نسل کودک و نوجوان در دستور کار دولت قرار گرفت و بازتاب آن در رسانه‌های گروهی تخصصی نمود پیدا کرد. براساس بیانات مقام معظم رهبری حضرت آیت الله خامنه‌ای: «اگر این بچه‌ها با ایمان پرورش پیدا کردند و شما توانستید بذر ایمان را در دلشان بکارید، در آینده می‌شود از آنها هر شخصیت عظیمی ساخت و برای هر کاری مناسبند... اگر این عنصر(ایمان) را در آنها نداشته باشیم برای هیچ کاری مناسب نیستند؛ هر چه بشوند نامطمئنند...» (پارسا، ۱۳۹۵). با مقایسه‌ای اجمالی مابین مطبوعات کودک و نوجوان ایران قبل و بعد از انقلاب به این نتیجه می‌توان رسید که، پس از انقلاب اسلامی، تبعیت از اصول و ارزش‌های انقلابی، یکی از مؤلفه‌های اصلی در گردآوری مطالب توسط روزنامه‌نگاران، ویراستاران و نویسندگان شده است. از آنجا که مطبوعات مورد بحث می‌توانند دو نوع تأثیر متفاوت بر روی

خوانندگان خود داشته باشند؛ به رشد شخصیتی و شکوفای استعدادهای خدادادی فرد کمک کنند و یا او را براساس فرهنگ استعماری و ضد ارزشی پرورش دهند، از این رو حساسیت دولت بر روی انتخاب مسیر صحیح از جانب مطبوعات کودک و نوجوان، قابل درک است.

از دیگر موضوعاتی که مکرراً در مجلات کودک و نوجوان معاصر ایران به چشم می‌خورد؛ آشنایی با زندگی پیامبران و امامان، ترویج تربیت اسلامی و تشویق مخاطبین به سمت دانش، هنر و ورزش است. مجلاتی تماماً رنگی، که بدلیل چاپ با کیفیت، لوگوی مخصوص و طراحی گرافیکی منحصر به فرد خود، می‌توانند خوانندگان را به وجد بیاورند و براحتی به سمت خود جلب کنند.

جمهوری بلاروس در سال ۱۹۹۱ میلادی (۱۳۶۹)، به طور رسمی استقلال خود را از جماهیر شوروی اعلام کرد و در سازمان ملل متحد به عنوان کشوری مستقل به رسمیت شناخته شد. از سال‌های ۹۰، نسلی جدید از مطبوعات کودکان و نوجوان وارد فضای رسانه‌ای کشور شد، نسلی که تبلیغ استقلال کشور، ترویج زبان و فرهنگ بلاروسی و اهمیت یادگیری دستورات دین مسیحیت از مهم‌ترین دغدغه‌های آن به شمار می‌آمد. مجلات و روزنامه‌های که همواره حفظ ارزش‌های وطنی و دینی را مهم می‌دانند و برای رشد و شکوفای پتانسیل‌های معنوی، نبوغی و زیبا شناسی نسل کودک و نوجوان جامعه خود تلاش می‌کنند. هم‌اکنون در فضای جامعه‌ای بلاروس شاهد افزایش محبوبیت کانال‌های اجتماعی، شبکه‌های ماهواره‌ای و اینترنتی در بین نسل کم سن و سال هستیم (شرایطی مشابه در جامعه ایران)، از این رو روزنامه‌نگاران و مسئولین این دست از نشریات بیش از پیش برای مدرن کردن متدهای جمع‌آوری مطالب، افزایش کیفیت محتوای متنی و تصویری، جستجو در جهت یافتن روش‌های مؤثرتر به منظور جذب مخاطب بیشتر، تلاش می‌کنند.

ولادیمیر کوپلیکوویچ، استاد زبان، ادبیات بلاروسی و روزنامه‌نگاری در دانشگاه دولتی بلاروس، مجلات و روزنامه‌های ویژه کودک و نوجوان را به چهار گروه اصلی تقسیم کرده است: ۱° مجلات دانش و فن‌آوری ۲° مجلات ادبی-هنری ۳° مجلات سرگرم‌کننده ۴° مجلات معلومات عمومی (کوپلیکوویچ، ۲۰۱۴: ۱۲). بر اساس این دسته‌بندی، می‌توان گفت که مقاله حاضر بیشتر مجلات ادبی-هنری برای مخاطبین کودک و نوجوان را مدنظر داشته

است، و یا به سخن دیگر، بیش از هر چیز، مطالب و محتوای ادبی این گونه مجلات مد نظر محقق قرار گرفته است.

در این تحقیق به طور اتفاقی برخی از شماره‌های به چاپ رسیده در فواصل سال‌های ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۱ از ۷ نشریه کودک و نوجوان معتبر ایرانی («کیهان بچه‌ها»، «یکی بود یکی نبود»، «دوست کودکان»، «دوست نوجوانان»، «سروش کودکان»، «رشد کودک»، «رشد دانش آموز») و همچنین برخی از شماره‌های چاپ شده در سال ۲۰۱۷، از ۸ مجله برتر بلاروسی «روکزاچیشکا» (Rukzachishka) (کوله پستی کوچک)، «ویاسیلکا» (Viasiolka) (رنگین کمان)، «روکزاچک» (Rukzachok) (کوله پستی)، روزنامه «زُرکا» (Zorka) (سپیده دم)، «بیرزُکا» (Birozka) (درخت سپیدار)، «کاجلی» (Kacheli) (تاب)، روزنامه «پرخودنی وُزراست» (Perekhodni vozrast) (سن بلوغ)، «اومنیاشا» (Umniashka) (باهوش کوچولو)، مورد بررسی قرار گرفته شده است.

نگاهی اجمالی به تاریخچه پیدایش و تحول مطبوعات کودک و نوجوان در ایران و بلاروس:

همان‌طور که برای روزنامه‌نگاران ایرانی مشهود است، پیدایش انواع روزنامه‌ها و مجلات در ایران با فعالیت‌های ژورنالیستی صالح شیرازی کازرونی شروع شد، او دوره روزنامه‌نگاری را در انگلستان گذراند و ۱۸۰ سال پیش، یعنی در سال ۱۲۱۶ اولین روزنامه ایران، «کاغذ اخبار» را در تهران انتشار داد. در بین مطالب گوناگون این روزنامه، چند خبر نیز درباره کودکان به چاپ می‌رسید. در دومین روزنامه فارسی زبان ایران «روزنامه وقایع التفاقیه» مندرجاتی درباره بیماری‌ها و حوادثی مرتبط با کودکان و نوجوانان ایرانی درج می‌شد. در فواصل سال‌های ۱۲۸۵ تا ۱۳۲۰ یعنی در زمان حکومت محمدعلی شاه، احمد شاه قاجار و رضا شاه پهلوی نشریات زیادی برای کودکان و نوجوانان در سطح کشور به چاپ رسید. نشریاتی همچون «علم و اخلاق»، «علم تربیت»، «مجموعه معارف»، «پیشاهنگی»، «دانش آموز» و غیره. به‌طور کلی می‌توان گفت که پس از صدور فرمان مشروطیت تا سال ۱۳۳۵ که مجله «کیهان بچه‌ها» منتشر شد، یعنی طی ۵۰ سال تا حدود ۷۰ نشریه برای کودکان و نوجوانان منتشر شدند. یکی دیگر از نشریات پر کار این دوران مجله «اطلاعات کودکان» (۱۳۳۵) بود که بعدها تحت عنوان «اطلاعات دختران و

پسران» تا آستانه انقلاب به فعالیت خود ادامه داد. پس از سال ۱۳۴۰ با تغییر در روش تدریس زبان فارسی در مدارس سن توانایی مطالعه در دانش‌آموزان پایین آمد. سپس مرکزی به نام «مرکز تهیه خواندنی‌های نوسوادان» تأسیس شد که مجلات «پیک» را بنیان گذاشت. ابتدا در سال ۱۳۴۳ مجله «پیک دانش آموز» منتشر شد. سپس تا سال ۱۳۵۱ نشریات «پیک نو آموز»، «پیک کودک»، «پیک جوان» و «پیک نوجوان» انتشار یافتند. این سری از مجلات که تابستان‌ها منتشر نمی‌شدند، تا پیروزی انقلاب به‌طور منظم به چاپ رسیدند (کاشفی خوانساری، ۱۳۹۰)

جمهوری بلاروس پیش از اعلام استقلال، به عنوان یکی از متحدین جماهیر شوروی به حساب می‌آمد. از اوایل قرن ۱۹ اولین مجلات و روزنامه‌های بلاروس زبان، در جماهیر شوروی شروع به فعالیت کردند. پس از آن در سال ۱۹۰۶، یعنی زمانی که قانون «آزادی مطبوعات» در سرتاسر جماهیر شوروی اعلام شده بود، رسانه‌های گروهی بلاروس زبان دست به فعالیت‌های گسترده‌ای زدند. از اولین مطبوعات آن دوران، می‌توان به روزنامه‌های «ناشا دلیا» («Nasha dolia») (سهم ما، ۱۹۰۶)، «ناشا نیوا» («Nasha niva») (مزرعه ما، ۱۹۰۶° ۱۹۱۵) و ... اشاره کرد. در ژانویه ۱۹۱۴ (۱۲۹۲ ه.ش) مجله «لوچینکا» («luchinka») (مشعل، ۱۹۱۴) به عنوان اولین نشریه کودک و نوجوان بلاروس زبان در منطقه بلاروس انتشار یافت، این مجله با هدف ترویج ادبیات بلاروسی و تبلیغ جنبش ملی ما بین مخاطبین خود وارد فضای رسانه‌ای شده بود. نویسندگانی همچون یانکا کوپالا، یاکوب کولاس، کانستانسیا بویلو، تیشکا گارتنی، یانکا ژوربا، زمیتروک بیادولیا که از بهترین هنرمندان ادبی بلاروس به حساب می‌آمدند در این مجله فعالیت می‌کردند. اما این نشریه تنها کمتر از یک سال به چاپ رسید و مجموعاً ۶ شماره بیرون داد و در آستانه جنگ جهانی اول، به علت مشکلات سیاسی و اقتصادی بسته شد. پس از آن طرحی مطرح شد برای چاپ مجله‌ای مصور برای کودکان، اما به علت کافی نبودن اطلاعات و تجربه در میان روزنامه‌نگاران بلاروسی آن دوران، این طرح به سرانجام نرسید. پس از انقلاب اکتبر در سال ۱۹۱۷ نشریات کودکان و نوجوانان سعی بر تربیت نسلی داشتند که قرار است جامعه‌ای با عدالت اجتماعی بنا کنند. در سال ۱۹۲۱ در شهر مینسک (پایتخت کنونی بلاروس) برای اولین بار نشریه «زُرکی» («Zorki») (ستاره‌ها، ۱۹۲۱° ۱۹۲۲) برای خردسالان و دانش‌آموزان دبستانی به زبان بلاروسی و با سردبیری زمیتروک بیادولیا (نویسنده و روزنامه

نگار بلاروسی) به چاپ رسید. در این نشریه نوع و اندازه حروف چاپی انتخاب شده برای جذب مخاطبین مناسب نبود، و تصویری در آن درج نمی‌شد، به همین دلیل تأثیر زیباشناسی بر روی کودکان نداشت. در سال ۱۹۲۴ (۱۳۰۲ ه.ش) ماهنامه بلاروس زبان «بلاروسکی پیانر» («Belaruski pianer») (پیشگام بلاروس) برای مخاطبین کودک در شهر مینسک منتشر شد. این هفته نامه با همکاری سازمان پیشگامانی شورای بلاروس «لنین» و کمیته مرکزی اتحادیه جوانان کمونیست «لنین» راه‌اندازی شد. شماره‌های نخست مجله به سردبیری نویسنده مشهور بلاروسی ولادیمیر دوبووکاز به چاپ می‌رسید. این نشریه دو بار تغییر نام داد و در نهایت در سال ۱۹۴۵ نام «بیازُزکا» («Biarozka») (درخت سپیدار) را به خود اختصاص داد و تا سال ۲۰۱۲ به طور منظم در اختیار کودکان بلاروسی قرار گرفت، ولی از آن پس به دلیل مشکلات اقتصادی به صورت ضمیمه‌ی مجله ادبی مالادس («Maladas») (جوانان، در حال چاپ از سال ۱۹۵۳) در آمده است. «این نشریه که از تجربیات و دست آوردهای مجله «زُرکی» الهام می‌گرفت، در محتوای متنی و مدل‌های گرافیکی مجلات کودک و نوجوان، توانست به عنوان عصری جدید در فضای رسانه‌ای منطقه بلاروس جلوه‌گر شود.» (کوپلیکوویچ، ۲۰۱۴: ۲۷)

در آن زمان ناحیه غرب بلاروس توسط شورای بورژوازی لهستانی اداره می‌شد. اولین مجله مصور بلاروس زبان، به شکل کتاب برای مخاطبین کودک، در این منطقه به چاپ رسید. این نشریه که در فواصل سال‌های ۱۹۳۱ تا ۱۹۲۷ به چاپ می‌رسید «زارانکا» («Zaranka») (پرتوهای خورشید هنگام طلوع و غروب خورشید) نام داشت. در شماره سوم نشریه، سردبیر آن زوسکا وراس که یکی از فعالان ادبی معروف بلاروس بود خطاب به والدین از اهمیت مجله در پرورش آموزشی کودکان می‌گوید و چنین می‌نویسد: باید به فرزندان خود کتابی را بدهید که همیشه جدید باشد و علاقه آن را برانگیزد و آن را با حوصله از اول تا آخر بخواند. برای این منظور مجله «زارانکا» در اختیار تان است.

یکی دیگر از نشریاتی که در پیشرفت محتوای متنی و ساختارهای گرافیکی و تصویرگری مطبوعات کودک و نوجوان بلاروس نقش مهمی را ایفا کرد، ماهنامه بلاروس زبان «ویاسیلکا» («Viasiolka») (رنگین کمان) بود که اولین شماره آن با سردبیری وسیلی ویتکا در سال ۱۹۵۷ به چاپ رسید. اگرچه این نشریه از ابتدا برای دانش‌آموزان دبستانی و خردسالان در نظر گرفته شده بود، اما به دلیل چاپ مطالبی با موضوعات

اجتماعی، مخاطبان نوجوان را هم به خود جلب می‌کرد. این مجله که در دوران شوروی تیراژی در حدود ۱۰۰ هزار نسخه داشته است، امروزه یکی از معروف‌ترین مجلات کودک و نوجوان بلاروس به حساب می‌آید. لازم به ذکر است که از سال ۱۹۷۸ تا به امروز ولادیمیر لیپسکی، یکی از نویسندگان و فعالان اجتماعی بلاروس، سردبیری مجله «ویاسیلکا» را برعهده دارد.

درفواصل سال‌های ۸۰ و ۷۰ میلادی مجلات کودک و نوجوان بلاروسی («زُرکی»، «بلاروسکی پیانر»، «ویاسیلکا»)، براساس فعالیت‌های و تلاش‌های گسترده خود اولاً توانستند مطالب چاپ شده را از نظر کیفیت هنری ارتقاء بخشند، ثانیاً با استفاده از متدها و روش‌های جدید برای انتخاب محتوای متنی، ارائه مدل‌های گرافیکی و هماهنگی آنها با مطالب، با مطالبات مخاطبان و مقتضیات زمان خود هماهنگ شوند. در این میان تأثیر نشریات روسی زبان همچون «ویسیلیه کارتینی» («Viciolie kartini») (تابلوهای شاد)، «پیانر» («pianer») (پیشگام)، «کاستیر» (Kastior) (آتش) که در آن زمان از طرف دولت مرکزی شوروی برای مخاطبین کودک و نوجوان به چاپ می‌رسیدند، غیر قابل انکار است.

نشریات کودک و نوجوان معاصر ایران:

هم اکنون در ایران مجلات و نشریات مختص به کودک و نوجوان کم نمی‌باشند، مجلاتی همچون «کیهان بچه‌ها»، «یکی بود یکی نبود»، «دوست کودکان»، «دوست نوجوانان»، «سروش کودکان»، «رشد کودک»، «رشد دانش‌آموز» و... گروه بررسی نشریات شورای کتاب کودک با توجه به اهمیت نقش مطبوعات کودک و نوجوان در سال ۱۳۹۲ توانسته تعداد ۴۸ نشریه را در حوزه‌های خردسال، کودک، نوجوان و کودک - نوجوان شناسایی نماید، که از آن میان ۷۱٪ دولتی و ۲۹٪ غیر دولتی می‌باشند (الهه سیاوشیان، ۱۳۹۳: ۳) نشریاتی که در تربیت و شکل‌گیری شخصیت مخاطبان خود نقش بسزایی را ایفا می‌کنند. شناخت خدا و ارزش‌های اسلامی، تبلیغ ارزش‌های انقلاب اسلامی، آشنایی با محیط پیرامون، ترغیب به فراگیری علوم مختلف، تربیت حس شهروندی و میهن دوستی از موضوعات مشترک ما بین مجلات امروزی ایران می‌باشد.

برطبق قاعده نشریات کودک و نوجوان براساس گروه سنی به صورت؛ برای پیش دبستانی‌ها (۳° ۶ سال)، مختص دبستانی‌ها (۷° ۱۰ سال)، مختص نوجوانان (۱۵° ۱۱ سال) و برای دبیرستانی‌ها (۱۷° ۱۵ سال) تقسیم بندی می‌شوند. واما درسالنامه رشد (سال ۱۳۹۶، شماره ۱۱) آمار تقسیم‌بندی این دسته از مطبوعات بر اساس سن مخاطب این‌گونه توصیف شده است: «در ایران برای سنین از دوره پیش‌دبستانی تا جوانی مجلات متنوعی تولید و منتشر می‌شود. گروه مجلات رشد در این زمینه بیشترین تنوع را دارند و تقسی بندی سنی آنها از شش سالگی شروع می‌شود و در ادامه، هر مجله هر دو سال را در برمی‌گیرد. در نهایت رشد جوان تا پایان دوران تحصیل یعنی ۱۸ سالگی را پوشش می‌دهد. مجلات کیهان بچه‌ها، سروش، شاهد، دوچرخه، همشهری بچه‌ها، سالم بچه‌ها، پوپک، نبات کوچولو و نیز از دیگر نشریات کودکان در ایران هستند. سروش در دو گروه پیش از دبستان و دبستان و شاهد در سه گروه دبستان، نوجوان و جوان فعالیت می‌کند. دو مجله گنبد کبود و موعود جوان نیز به ترتیب برای نوجوانان و جوانان تولید می‌شود.» (دکتر نیره شاه محمدی، ۱۳۹۶: ۱۶۷)

مطالب چاپ شده در نشریات ایرانی را می‌توان این‌گونه دسته‌بندی کرد: سرمقاله، مقاله، خبر، داستان، شعر، دانستنی‌ها، گزارش، گفتگو، متون ادبی، آگهی، معرفی کتاب، نقد، جدول، طنز و سرگرمی، بیوگرافی، کلمات قصار، پاسخ به نامه‌ها، یادداشت، مسابقه، کاردستی و غیره. به نظر می‌آید ساختار محتوای مجلات کودک و نوجوان معاصر ایران ساختاری است که ژانرها و سبک‌های ادبی همچون داستان‌های سرگرم کننده، قصه‌های کودکانه و اشعار بخش قابل توجه‌ای را به خود اختصاص داده‌اند، و میزان فراوانی مطالب سرگرم کننده (معماها، جداول، مسابقات و طنز) در درجه دوم می‌باشد. زیرا که براساس تحقیق انجام شده در سال ۱۳۸۷، بر روی ۸ عنوان نشریه (باران، پوپک، دوست کودکان، رشد کودک، رشد نوجوان، سروش کودکان، سلام بچه‌ها و شاهد نوجوان)، «از ۸۱۶۴ مطلب درج شده در فواصل سال‌های ۱۳۸۳ تا ۱۳۸۷، ۱۸٪ مطالب متعلق به داستان و ۱۲٪ مطالب متعلق به شعر است.» (سپهر، ۱۳۸۷: ۶۱)

کودکان و نوجوانان به مراتب آسان‌تر از بزرگسالان جذب قصه و داستان‌ها می‌شوند و تأثیر بیشتری را از متن می‌پذیرند. «کودک میزان ارزش روابط مختلف (تصدیق، حمایت، احترام، ناخوشنودی، نکوهش، خیانت و...) ما بین شخصیت‌های داستان را دریافت می‌کند،

راه و روش معاشرت و ارتباطات اجتماعی (خیرخواهی، گشوده رویی، تکبر، حيله‌گری و ...) و اصول اخلاقی (عدالت، صمیمیت، دروغ، خشونت و...) را از آنها می‌آموزد.» (پاپکووا، ۲۰۰۶: ۹۱) قصه‌ها و داستان‌ها بر روی شکل‌گیری جهان‌بینی کودکان تأثیر دارند، انتقال‌دهنده تمدن سرزمین خود هستند و مخاطبان خود را با سنن و فرهنگ ملی و یا خارجی آشنا می‌کنند.

معمولاً داستان‌های چاپ شده در مجلات کودک و نوجوان ایران دربرگیرنده موضوعاتی همچون؛ اخلاقی- تربیتی، مذهبی، اجتماعی، آموزنده، سرگرم کننده و طنزآمیز، علمی، تاریخی و گاهاً ماجراجوی می‌باشند.

در مجلات کودک و نوجوان معاصر ایرانی، تربیت معنوی که اکثراً براساس دستورات مذهبی مطرح می‌شود، مهم‌ترین موضوع مطالب مندرجه می‌باشد. نشریات مورد بحث همواره می‌کوشند خوانندگان خود را افرادی معتقد به خدا، پیامبران و امامان بار بیاورند، آنها را با اصول و اتیکت‌های اسلامی و حس معنویت آشنا کنند. در این گروه از مجلات، تربیت اجتماعی مخاطب نیز گاهی براساس اصول مذهبی پی‌ریزی می‌شود. به طور مثال، داستان «اسماعیل نوجوان بود» (دوست نوجوانان، شماره ۲۷۷، ۱۳۹۵)، «بهترین جواب» روایتی درباره امام محمد تقی (ع) (کیهان بچه‌ها، شماره ۲۹۱۷، ۱۳۹۴)، شعر «حرف خداوند» (کیهان بچه‌ها، شماره ۲۸۶۳، ۱۳۹۲)، داستان «وقتی که باد بوی پلنگ می‌دهد» (یکی بود یکی نبود، شماره ۸، ۱۳۹۱)، «آدرس امام زمان» (دوست کودکان، شماره ۵۹۲، ۱۳۹۳) و ... در این مطالب شناخت خدا و فرستادگان آن مدنظر می‌باشد، و در داستان‌ها و قصه‌های همچون «قالیچه پرنده»، «مورچه‌ی شکمو» (کیهان بچه‌ها، شماره ۲۸۶۳، ۱۳۹۲)، «نسیم مهربانی» (دوست کودکان، شماره ۵۹۲، ۱۳۹۳)، «قهرمانی که شکست خورد تا پیروز شود!» (کیهان بچه‌ها، شماره ۲۹۲۵، ۱۳۹۴) و ... آموزه‌هایی اسلامی همچون، نیکی به دیگران، از خود گذشتگی، حس بشردوستانه و اصول اخلاقی به کودکان و نوجوانان آموزش داده می‌شود.

آشنای با طبیعت، شرح زندگی گیاهان، حیوانات و محیط پیرامون، از دیگر موضوعاتی هستند که در غالب ژانرهای ادبی توجه خوانندگان را به خود جلب می‌کنند. این‌گونه مطالب علاوه بر آنکه دانش مخاطب را افزایش می‌دهند، به کودک در حال رشد می‌آموزند که با توجه بیشتری به محیط اطراف خود بنگرد. هدف دیگر از درج این مطالب، آن است

که بر اساس مفاهیم علمی و فلسفی - دینی خوانندگان را با قدرت لایتناهی پروردگار آشنا کنند. برای نمونه شعر «جهانگردان کوچک»، «گوش دادن به صدای آبها» (کیهان بچه‌ها، شماره ۲۹۱۷، ۱۳۹۴)، شعر «درخت گردو»، دیالوگ «قورباغه یا وزغ؟» (رشد نو آموز، شماره ۲۷۵، ۱۳۹۴)، «درختان، دست‌های بخشنده» (کیهان بچه‌ها، شماره ۲۸۶۳، ۱۳۹۲) بیانگر این قبیل موضوعات هستند.

طبعاً یکی دیگر از موضوعاتی که در مطبوعات کودک و نوجوان ایران، به آن پرداخته می‌شود، موضوعات و مسائل اجتماعی است. داستان‌ها و قصه‌های کودکانه با موضوعات اجتماعی، به مفاهیمی همچون همکاری، نوع دوستی، حفظ ارزش‌های خانواده، احترام به حقوق دیگران، رعایت قوانین و مقررات اجتماعی توجه دارند. به طور مثال در قصه کودکانه «جیر جیر، پر پر» (کیهان بچه‌ها، شماره ۲۹۱۷، ۱۳۹۴) کمک به هم‌نوع و همکاری برای رسیدن به هدفی مشترک، به خوبی به تصویر کشیده شده است. و یا داستان «کبوتر خوشمزه» (رشد دانش‌آموز، ۲۵۶، ۱۳۹۲) که سعی دارد رعایت مقررات و آداب هر مکانی را در قالب یک خاطره به خواننده خود بیاموزد. داستان «دوست» (دوست کودکان، شماره ۵۹۲، ۱۳۹۳) بیانگر انعکاس رفتاری ناشایست در اجتماعی کوچک، همچون مدرسه است.

یکی از نتایج جنگ ۸ سال ایران و عراق، پیدایش ادبیات دفاع مقدس در ایران بوده است و بالطبع به شکل ادبیات کودکانه وارد مجلات کودک و نوجوان هم شده است، و مخاطبان امروزی خود را با حس وطن پرستی جوانان ایرانی آن برهه از تاریخ آشنا می‌کند. این ادبیات در پردازش و بیان ارزش‌های اعتقادی، دینی، مذهبی و ملی ایرانیان در زمان دفاع از کشور در برابر جنگ و تجاوز دشمنان بسیار موفق بوده است و زوایای این جنگ را از منظر ادبی به خوبی بیان می‌کند، اما نکته قابل توجه این است که از یک سو با گذشت سال‌ها از وقوع این جنگ، و بهبود روابط این دو کشور مسلمان از هر لحاظ، درک این نوع ادبیات اکنون برای نسل جدید دشوار است، نسلی که این جنگ را تجربه نکرده است و هم اکنون از سوی رسانه‌های گروهی دیگر، شاهد دوستی این دو کشور است. از سوی دیگر این ادبیات برای کودک امروزی پرسش‌های زیادی را ایجاد می‌کند، زیرا که تمامی صفات مثبت (اعتقاد به خدا، شجاعت، از خودگذشتگی، معنویت، انقلابی بودن و ...) به ایرانیان، و تمامی خصوصیات منفی، همچون (بی اعتقادی، تجاوزگری و ...) به عراقی‌ها نسبت داده

می‌شود. برای نمونه داستان‌های همچون «به من می‌گویند: آرپی جی هفت» (دوست کودک، شماره ۱۳۹۵، ۶۱۶)، داستان «من سوت خمپاره هستم» (کیهان بچه‌ها، شماره ۲۹۱۷، ۱۳۹۴)، «مهمان خدا» (دوست کودک، شماره ۱۳۹۳، ۵۹۲) و ... که به شکلی کاملا تکراری خاطره‌ای را از آن دوران بیان می‌کنند. این قبیل از داستان‌ها حامل چنین مضامین و پیام‌هایی برای مخاطبان کودک هستند، که درک و هضم آنها با آمیختگی دو موضوع جنگ و مذهب به نفع یک طرف جبهه نبرد، می‌توانند پیام‌های ناخوشایند و برداشت‌های ناپخته ذهنی کودکانه‌ای را در فهم ابعاد دین اسلام به همراه داشته باشند، که در نتیجه با گذر رشد جسمی و فکری مخاطب طی سال‌ها، ذهنیت‌های نامناسبی را از مذهب و دین اسلام پرورش می‌دهد. حال آنکه می‌توان در قالب داستان علت تفاوت رویکرد کشور در این دو برهه زمانی را توضیح داد تا مخاطب کودک دچار سردرگمی نشود. نویسندگان داستان‌های تاریخی چاپ شده در نشریات و مجلات کودک و نوجوان بیش از هر چیز به دوران پیدایش اسلام و وقایع انقلاب اسلامی ایران می‌پردازند، داستان‌های همچون «آن مرد به کربلا نیامد» (یکی بود یکی نبود، شماره ۸، ۱۳۹۱)، «راز گریه‌های قله دماوند» (دوست کودک، شماره ۵۹۲، ۱۳۹۳)، «اعلامیه و تیراندازی» (دوست کودک، شماره ۶۱۶، ۱۳۹۵). شرح بیوگرافی شخصیت‌های مذهبی، چهره‌های مطرح و مخترعین ایرانی و خارجی را نیز می‌توان در چارچوب این‌گونه داستان‌ها در نظر گرفت، مندرجاتی همچون داستان «قصه‌هایی از حضرت محمد (ص)، تولد» (کیهان بچه‌ها، شماره ۲۹۲۵، ۱۳۹۴)، «ادیسون» (رشد دانش آموز، شماره ۱۳۹۲، ۲۵۶)، شعر «مرد مردها (برای امیرکبیر)» (کیهان بچه‌ها، شماره ۲۹۲۵، ۱۳۹۴) نمونه‌های جالب از این دست داستان‌ها می‌باشند.

داستان‌های تخیلی نیز بخشی از صفحات مجلات کودک و نوجوان ایران را به خود اختصاص می‌دهند، این‌گونه محتویات که بیشتر برای مخاطبان دبستانی و پیش‌دبستانی در نظر گرفته می‌شوند، قوه تخیل کودک را تقویت می‌کنند و از او شخصیتی خلاق می‌سازند. وقوع معجزات و اتفاقات غیر قابل انتظار و رفتار غیرمعمول شخصیت‌های داستان بر تخیلات و تصورات کودک تأثیر می‌گذارند و انگیزه‌های مثبت را برای او به ارمغان می‌آورند. برای نمونه می‌توان به قصه‌های کودکانه «بره‌ی مهربان»، «پسته‌ها» (کیهان بچه‌ها، شماره

۲۹۲۵، ۱۳۹۴)، «غول کاکل به سردم دراز» (دوست کودکان، شماره ۶۱۶، ۱۳۹۵)، «ماه و روباه و کلاغ»، «خواب من کو؟» (یکی بود یکی نبود، شماره ۸، ۱۳۹۱) اشاره کرد.

نشریات کودک و نوجوان معاصر جمهوری بلاروس:

طبق آمار وزارت ارتباطات و اطلاعات بلاروس، در اوایل سال ۲۰۱۴ تعداد مطبوعات کل کشور به ۷۹۳ عنوان نشریه رسید، که ۱۹۴ عنوان از آنها دولتی بودند. در میان مطبوعات بلاروس، نشریات کودک و نوجوان سهم نه چندان کوچکی را به خود اختصاص داده‌اند، به طوری که در نیمه دوم سال ۲۰۱۷ تعداد کل مطبوعات کودک و نوجوان را به صورت ۱۶ عنوان روزنامه و ۱۰۳ عنوان مجله اعلام کردند، که بیش از آنها به زبان روسی و تعداد کمی از آنها به زبان بلاروسی به چاپ می‌رسند.

این گروه از نشریات براساس رده‌های سنی به صورت (+)، (+۶)، (+۱۲)، برای کودکان، برای کودک و نوجوانان، برای نوجوانان و برای جوانان تقسیم‌بندی می‌شوند، در این میان نشریاتی وجود دارند که گروه سنی مخاطبان خود را به طور مشخص اعلام می‌کنند. به طور نمونه مجله "روکزاچک" که گروه سنی مخاطب خود را از ۷ تا ۱۲ سال اعلام کرده است. و اما نکته قابل توجه این است که برخی از این نشریات علاوه بر اینکه گروه سنی مخاطب خود را مشخص می‌کنند، هدفمندی و جهت‌گیری مطالب خود را نیز تعیین و بر روی جلد درج می‌نمایند. جهت‌گیری‌های همچون: اطلاعات عمومی - سرگرم‌کننده، اطلاعات عمومی، سرگرم‌کننده، برای بازی، سرگرم‌کننده و برای بازی، طنز، آموزشی-سرگرم‌کننده، آموزشی - برای بازی، ادبی-هنری، برای اوقات فراغت، آموزشی - ادبی - هنری و...

برای آشنای بیشتر با ۹ عنوان نشریه بلاروسی، مورد تحقیق، مشخصات کلی آنها در جدول زیر ارائه شده است.

شروع فعالیت	هدفمندی نشریه	مخاطب نشریه	زبان نشریه	نوع نشریه	مشخصات نام نشریه
از سال ۱۹۹۸	آموزشی-تعلیمی	کودکان و نوجوانان	روسی	ماهنامه	«کاجلی» (Kacheli)
از سال ۱۹۲۴	ادبی-هنری	دانش آموزان راهنمایی و دبیرستان	بلاروسی	ماهنامه	«بیاززکا» (Biarozka)
از سال ۱۹۴۵	-	کودکان و نوجوانان (+۷)	روسی	هفته نامه (در قالب روزنامه)	«زُرکا» (Зорька)
از سال ۲۰۰۵	آموزشی-سرگرمی	کودکان و نوجوانان ۷° ۱۲ (+۶)	روسی	ماهنامه	«روکزاکچک» (Rukzachok)
از سال ۱۹۵۷	ادبی-هنری و مباحث عمومی	پیش دبستانی‌ها و دبستانی‌ها	بلا روسی	ماهنامه	«ویاسیلکا» (Viasiolka)
از سال ۱۹۹۴	-	نوجوانان (+۱۲)	روسی	هفته نامه (در قالب روزنامه)	«پرخودنی وُزراست» (Perekhodni vozrast)
از سال ۲۰۰۰	مجله رشد کودک	کودکان ۴° ۷ سال	روسی	ماهنامه	«روکزاکیشکا» (Rukzachishka)
از سال ۲۰۰۳	مجله رشد کودک	کودکان ۶° ۱۰ سال	روسی	دو بار در ماه	«اومنیاشا» (Umniashka)

جدول شماره ۱- مشخصات کلی نشریات بلاروسی برای مخاطبین کودک و نوجوان

امروزه نشریات کودک و نوجوان بلاروس پاسخگوی مطالبات مخاطبین خود می‌باشند، مطالباتی همچون سرگرم شدن، برآورده شدن حس کنجکاوی، یاد گرفتن، آموزش دیدن و ... این نشریات خوانندگان خود را با آثار ادبی کودکانه (شعر، داستان، قصه) آشنا می‌کنند، و مقاله‌های علمی و آموزشی ارائه می‌دهند، طرح سؤال‌های آموزنده و سرگرم کننده، جدول، معما و مسابقه از دیگر فعالیت‌های آنها به حساب می‌آیند. این نشریات همواره سعی دارند مخاطبان خود را متوجه زیبایی زبان مادری سازند و ذوق ادبی کودکان را پرورش دهند.

سوئلانا خاریتونووا، ژورنالیست و محقق بلاروسی، در سال ۲۰۱۱ تحقیق جامعی را در زمینه میزان فراوانی ژانرها به کار رفته در معروفترین نشریات کودک و نوجوان بلاروس انجام داد. در این تحقیق ۸۶۳ مطلب از ۹ نشریه یاد شده در مقدمه، چاپ شده در شش ماهه اول سال ۲۰۱۱، مورد بررسی قرار گرفته است. برای آشنای بیشتر با فعالیت روزنامه‌نگاران بلاروسی در حوزه کودک و نوجوان این تحقیق را در جدول زیر ارائه می‌کنیم (خاریتونووا، ۲۰۱۳، ۳۷-۳۳) همان‌طور که از جدول زیر مشهود است، از میان ۸۶۳ مطلب درج شده در این نشریات، سهم داستان وقصه در مجموع ۶/۸٪ و سهم شعر ۸/۱۸٪ می‌باشد.

بررسی و تحلیل محتوای ادبی مطبوعات کودک و نوجوان ایران و بلاروس: ۲۰۷//

نشریه ژانر	«ومتاشا»	«روکراچسکا»	«وایسلیکا»	«روکراچک»	«کوادری کوا»	«زرا»	«بیرزکا»	«کاچی»	«پرخودنی وژاست»	مجموع /
داستان	-	۵٪	۸٪	۸٪	-	-	۴٪	۱۱٪	-	۴٪
قصه	۵٪	۸٪	۸٪	۴٪	۵٪	۴٪	۱٪	۷٪	-	۴۰٫۶٪
شعر	۱۰٪	۲۰٪	۵۶٪	۱۷٪	-	۱۴٪	۱۷٪	۲۷٪	۹٪	۱۸٫۸٪
مقاله	-	-	۱۰٪	۱۴٪	۲۰٪	۹٪	۲۳٪	۲۷٪	۱۱٪	۱۲٫۶٪
مطالب آموزشی	-	۱۵٪	-	-	-	-	-	-	-	۱٫۶٪
طنز	-	-	-	۴٪	-	-	-	۵٪	-	۱٪
معما	۱۰٪	۳٪	۱۲٪	۱۹٪	-	۳٪	-	-	-	۵۰٫۲٪
گزارش	-	-	-	-	-	۱٪	۱٪	-	۴٪	۰٫۶٪
مصاحبه	-	-	-	-	-	۱٪	۲۷٪	-	۲۰٪	۵٫۳٪
بازی و سرگرمی	۵۴٪	۳۴٪	۳٪	۱۸٪	۳۷٪	۲۰٪	-	۲٪	-	۱۸٫۶٪
رنگ آمیزی	۱۰٪	۹٪	۲٪	-	۳٪	-	-	-	-	۲٫۶٪
کار دستي	۸٪	۶٪	-	۲٪	-	-	-	-	-	۱٫۷٪
کمیکس	۳٪	-	-	-	۵٪	۳٪	-	-	-	۱٫۲٪
یادداشت	-	-	-	۱۴٪	۳۰٪	۴۴٪	۲۷٪	۲۱٪	۵۶٪	۲۱٫۳٪

جدول شماره ۲- میزان فراوانی انواع ژانر در نشریات کودک و نوجوان جمهوری بلاروس

مطالب به چاپ رسیده در مجلات کودک و نوجوان بلاروس دارای مضامینی همچون؛ اخلاقی- تربیتی، معنوی و مذهبی، نگهداری از محیط زیست و مراقبت از حیوانات، اجتماعی، آموزنده، سرگرم کننده و طنزآمیز، علمی، ورزشی و ... می‌باشند.

در دستور کار دولت جمهوری بلاروس، تأمین تربیت کودک از لحاظ اخلاقی همواره در مرکز توجه قرار گرفته است. قانونی ملی که خواستار تحکیم پایه‌های اخلاقی در جامعه و خانواده، تبلیغ ارزش‌های خانواده و سنت‌های ملی و فرهنگی می‌باشد. از این رو این دست از موضوعات در مجلات کودک و نوجوان کشور، بازتاب گسترده‌ای پیدا کرده‌اند. به طور مثال داستان «لایق احترام» («Doctoini yvajenia») («پرخودنی وُزراست»، شماره ۷، ۲۰۱۷) به زندگی واقعی فردی موفق می‌پردازد که در کودکی با مشکلات خود می‌جنگد، دلیرانه برای وطن خود مبارزه می‌کند، پس از آن برای آبادی کشور خود تلاش می‌کند، پس از ازدواج عاشقانه با همسر خود زندگی می‌کند و ... بدین ترتیب ارزش‌های اخلاقی در جامعه و در خانواده در قالب داستانی واقعی برای مخاطب نوجوان تبلیغ می‌شود. در نمونه‌ای دیگر چگونه بودن یک خانواده ایده‌آل در قالب داستان «خانواده» («Cemia») («بیازکا»، شماره ۶، ۲۰۱۷) به تصویر کشیده شده است.

طبعاً تربیت حس میهن پرستی و شهروندی کودک، یکی از وظایفی است که از سوی دولت‌ها برعهده نشریات کودک و نوجوان قرار می‌گیرد. نمونه شعرها، داستان‌ها و گاه‌افسانه‌هایی که در وصف کشور بلاروس، تاریخچه شکل‌گیری شهرهای مختلف و اماکن دیدنی می‌باشند، از این امر پیروی می‌کنند. مثل افسانه «مینسک» («Minsk») («روکزچک»، شماره ۹، ۲۰۱۷) که جاذبه‌های طبیعی شهر را برای مخاطب برجسته می‌کند. نمونه دیگر داستان «حرفه‌ای» («Professionalizm») («بیرزکا»، شماره ۲، ۲۰۱۷) است که وظیفه‌شناسی افراد در مشاغل متفاوت را نوعی دفاع از وطن می‌داند.

یکی دیگر از موضوعاتی که به کرّار مورد توجه روزنامه‌نگاران بلاروسی قرار می‌گیرد و در اشعار و داستان‌های کودکان انعکاس می‌یابد، مسأله‌ی توجه به طبیعت، حفظ و نگهداری از محیط زیست و مراقبت از حیوانات است. به طور مثال شعر «آهنگ‌های پاییز» («Osennie mativi») («کاجلی»، شماره ۲۲۷، ۲۰۱۷) که توسط یکی از خوانندگان مجله سروده شده است، در وصف فصل پائیز، ویژگی‌ها و زیبایی‌های آن می‌باشد. و یا در داستان «پرندگان چه می‌گویند؟» («O chom gavarili cenitci?» («کاجلی»

شماره ۲۲۱، ۲۰۱۷) که پدربزرگی سعی دارد به نوه خود بیاموزد که چگونه باید به صدای طبیعت، که همان صدای پرندگان است، گوش فرا داد و با آن ارتباط برقرار کرد. در «خداحافظ گنجشک» («Do svidania sviristel») («کاجلی»، شماره ۲۲۱، ۲۰۱۷) لزوم توجه و مراقبت از حیوانات در قالب داستان شرح داده شده است.

در میان داستان‌ها و قصه‌های به چاپ رسیده در مجلات کودک و نوجوان بلاروسی، مطالبی به چشم می‌خورند که به مسأله خودشناختی و شخصیت‌شناسی می‌پردازند. این‌گونه داستان‌ها به مخاطبان خود یادآوری می‌کنند که خود را بهتر بشناسند، توانایی‌های خود را پیدا کنند و شخصیت خود را دریابد و خصوصیات ظاهری و باطنی خود را بپذیرند. تقویت حس اعتماد بنفس و خودباوری در کودک را به کمک داستان‌ها و قصه‌های گوناگون می‌پروراند. به طور نمونه در قصه «هدیه‌ای کلیدی» («Kluchii padarok») («کاجلی»، شماره ۲۲۱، ۲۰۱۷) که در انتهای آن قهرمان داستان (جوجه تیغی) ارزش "خود بودن" را بالاتر از "تقلید از دیگری" می‌یابد. و یا در داستان «روشنایی دل و جان» («Svet duoshi») («کاجلی»، شماره ۲۲۹، ۲۰۱۷) تیر برق قامت کشیده بر روی برکه، از این‌که شب‌ها نمی‌توانست جای خورشید را برای نیلوفر آبی بگیرد احساس بی‌ارزشی می‌کرد، اما در نهایت گرما و نورش مأمنی شد برای پروانه‌ای کوچک و بی‌پناه، و این‌گونه ارزش خود را در جای دیگر یافت.

در میان داستان‌ها، قصه‌ها و اشعار چاپ شده در نشریات کودک و نوجوان بلاروسی نمونه‌های به چشم می‌خورند، که صرفاً پیامی تربیتی را برای مخاطب کودک خود به ارمغان دارند. به طور نمونه داستان «چرا سکوت میکنی؟» («Za chem malchatsia?») («زُرکا»، شماره ۳۳، ۲۰۱۷) که امتناع از گفتن حقیقت به خاطر ترس از تنها شدن را نکوهش می‌کند. و یا در داستان «در آب کم عمق» («Na melkavodie») («بیرزکا»، شماره ۶، ۲۰۱۷) که از لزوم پذیرش شکست و تلاش برای بهتر بودن می‌گوید. و یا داستان «اولین کتاب» («Pervaia keniga») («ویاسیلکا»، شماره ۶، ۲۰۱۷) که به اهمیت کتاب و کتاب‌خوانی می‌پردازد. ضرورت نظم و ترتیب، کمک به دیگران، نوع برخورد صحیح در اجتماع، ضرورت زندگی مسالمت‌آمیز در کنار یکدیگر و درک رفتارهای اطرافیان از دیگر پیام‌های تربیتی هستند که کم و بیش مورد توجه روزنامه نگاران بلاروسی قرار می‌گیرند.

در صفحات مجلات کودک و نوجوان بلاروسی داستان‌ها و قصه‌هایی جای داده می‌شوند که به آگاهی و اطلاعات کودکان در زمینه‌های متفاوت کمک می‌کنند و تنها جنبه دانستنی دارند. مثلاً داستان «شطرنج، بازی برجسته» («Shatrang ° velikaia igrā») («کاجلی»، شماره ۲۲۱، ۲۰۱۷) که به تاریخچه پیدایش بازی شطرنج پرداخته است. «آلیوشا و میتروشکا» («Aliosha i Mitroshka») («روکزچک»، شماره ۷، ۲۰۱۷) نمونه دیگری است که در قالب داستانی جذاب به چگونگی پیدایش قلم می‌پردازد. بر طبق معمول، داستان‌ها و قصه‌های تخیلی و فانتزی نیز بخشی از صفحات نشریات مورد بحث را به خود اختصاص می‌دهند. مطالبی که تنها جنبه سرگرم کننده دارند و در اکثر موارد برای مخاطب خود شادی و لذت به همراه می‌آورند. همانند قصه «ساعت زنگدار قدیمی» («Ctari buodelnik») («کاجلی»، شماره ۲۲۹، ۲۰۱۷) که در آن ساعت زنگدار قدیمی در مغازه ساعت سازی، سرنوشت عجیب خود را برای دوستانش بازگو می‌کند. طبق تحقیق به عمل آمده مشهود شده است که در برخی از شماره‌های مجله «روکزچیشکا» تبلیغ فعالیت‌های مختلف ورزشی در قالب شعر بیان شده است، همانند شعر «هاکی شروع می‌شود» («Khaki nachinaetcia») (شماره ۳، ۲۰۱۷) که به جذابیت‌های این ورزش زمستانی توجه دارد.

نتیجه گیری

نتایج حاصل از مطالعه، بررسی و مقایسه مطبوعات کودک و نوجوان ایران و بلاروس حاکی از آن است که این دو گروه تفاوت و شباهت‌هایی از نظر انتخاب موضوع و نوع پردازش به آن را دارا می‌باشند، و این‌گونه دریافت می‌شود که تفاوت‌های مشاهده شده زاده تفاوت ادیان و نوع فرهنگ‌ها است و اما شباهت‌ها را می‌توان به دلیل یکسان بودن سن مخاطبین توجیه کرد. در اینجا به تفاوت و شباهت‌های آنها می‌پردازیم:

تربیت مخاطب کودک از لحاظ اخلاقی و تربیتی در هر دو گروه از اولویت‌هاست، در مطبوعات ایران این هدف بیشتر بر مبنای آموزه‌های اسلامی، دستورات مذهبی و نصایح دینی تحقق می‌یابند، حال آنکه در نشریات بلاروسی این دغدغه‌ها بیشتر بر اساس اتیکت‌ها و چارچوب‌های اجتماعی مطرح می‌شوند.

مسئله دیگر این است که اهمیت تربیت معنوی در مطبوعات کودک و نوجوان ایرانی به مراتب پررنگ‌تر و جدی‌تر می‌باشد. برای رسیدن به این مهم، طرح داستان‌های مذهبی از پیامبر اسلام و امامان که همواره با خود پیامی تربیتی و اخلاقی به همراه دارند در میان روزنامه‌نگاران ایرانی ترویج دارد. در مورد نشریات کودک و نوجوان بلاروسی می‌توان چنین گفت که، با وجود اهمیت ترویج دین و تبلیغ کلیسا از سوی دولت بلاروس، علی‌الخصوص در میان نسل نوپا، اما این گروه از نشریات بندرت به این موضوعات می‌پردازند و خلاء ناشی از آن بخوبی در بین قشر کودک و نوجوان به چشم می‌آید. اما نکته قابل توجه و مهم حاصله از تحقیقات این است که، از رایج‌ترین روش‌ها، متدها و ابزارهایی که برای پرورش و تربیت معنوی می‌توان از آنها استفاده کرد؛ یکی بکارگیری مطالب دینی و مذهبی است و دیگری ابزار علمی، که همان علم روانشناختی و درونشناسی کودک است. این دو مؤلفه در تقویت یکدیگر و در وابستگی به هم هستند، و توجه تنها به یکی از آنها در تربیت و رشد معنوی کودک سبب "تک قطبی مذهبی" و یا "تک قطبی معنوی" کودک می‌شود. و اما بر اساس مشاهدات، بکارگیری و استفاده از ابزار علمی روانشناختی و درونشناسی برای تربیت معنوی کودک در هر دو گروه بسیار ضعیف است و این خلاء در مجلات کودک و نوجوان ایران تنها به کمک مطالب دینی و مذهبی پر می‌شود.

درج داستان‌های تاریخی، شرح بیوگرافی شخصیت‌های مذهبی و چهره‌های مطرح جامعه در چارچوب داستان در مجلات کودک و نوجوان ایرانی به مراتب مرسوم‌تر است.

همانطور که قبلاً اشاره شد، جنگ ایران و عراق از موضوعاتی می‌باشد که گاهاً مورد توجه روزنامه‌نگاران ایرانی قرار می‌گیرد، و تقویت حس وطن‌پرستی بیشتر از خلال این‌گونه داستان‌ها به مخاطب انتقال پیدا می‌کند. در مقابل ژورنالیست‌های بلاروسی که جنگ جهانی دوم را تجربه و یا درک کرده‌اند، گفتن از جنگ و خاطرات آن را مناسب این قشر از مخاطبان خود نمی‌دانند. از نظر آنها بکارگیری مطالبی که دارنده مفاهیمی از شناخت درست سرزمین مادری، منابع و طبیعت آن باشد احساس غروری به مخاطب می‌دهد که حس وطن‌پرستی از نتایج آن است.

از دیگر تفاوت‌ها در این دو گروه، توجه جدی به مسأله خودشناختی و شخصیت‌شناسی از جانب مجلات کودک و نوجوان بلاروسی است. بالا بردن حس اعتماد به نفس و خودباوری در کودک از مهم‌ترین اهداف این دست از مطالب به شمار می‌آید. طرح مطالبی درباره طبیعت و حیوانات از مشترکات دو گروه است، اما نوع پردازش و کمیت این مطالب از سوی آنها متفاوت می‌باشند. مجلات کودک و نوجوان ایرانی بیشتر به معرفی و شناخت طبیعت، شرح زندگی گیاهان، حیوانات و محیط پیرامون می‌پردازند، در صورتی که روزنامه‌نگاران بلاروسی بیشتر به حفظ و نگهداری از طبیعت، منابع طبیعی و مراقبت از حیوانات اهمیت می‌دهند و فراوانی تکرار این‌گونه مطالب در مطبوعات کودک و نوجوان بلاروسی به راحتی قابل مشاهده است.

پرداختن به نوع رفتار شخص در جامعه، مدرسه و اجتماع کوچکی همچون خانواده، از مشترکات دو گروه به حساب می‌آیند، مشاهدات حاکی از آن است که مطالب چاپ شده از حیث داستان‌سرایی، شباهت‌های زیادی به هم دارند و هر دو از لحاظ کمی و کیفی تقریباً به یک میزان به این نوع موضوعات می‌پردازند. از دیگر شباهت‌ها چاپ داستان‌های تخیلی و سرگرم‌کننده برای مخاطبین کم سن و سال‌تر است.

منابع

منابع فارسی

۱. پارسافر، مسعود، (۱۳۹۵)، فصل بذریاشی (رهنمودهای در تربیت کودک از بیانات آیت ا... العظمی امام سید علی خامنه ای)، چاپ سوم، تهران، مرکز انتشارات سیمای خورشید.
۲. سپهر، فرشته؛ قنبری، آزاده، (۱۳۸۷)، "تحلیل محتوای داستان های منتشره در مجلات فارسی کودکان و نوجوانان ایران بین سالهای ۱۳۸۷° ۱۳۸۳"، زبان و ادبیات فارسی (دانشگاه آزاد اسلامی اراک)، شماره ۱۶، زمستان.
۳. سیاوشیان، الهه (و سایرین)، (۱۳۹۳)، "نشریات موجود کودک و نوجوان سال ۱۳۹۲"، گروه بررسی نشریات شورای کتاب کودک، تابستان.
۴. شاه محمدی، نیره؛ کلکته چی، ندا، (۱۳۹۶)، "طبقه بندی سنی مجله های کودک در دنیا"، سالنامه رشد، شماره ۱۱، بهار.
۵. کاشفی خوانساری، علی، (۱۳۹۰)، جزوات داخلی و آموزشی کانون پرورش فکری برای مربیان، تهران، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان

منابع لاتین

1. , 4444444
2. . , 6666666
3. .. [] , 3333333